Π. ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

ΓΥΡΙΣΜΟΣ ΤΗΝ ΠΡΩΤΟΧΡΟΝΙΑ

ΘΡΑΚΙΚΗ ΗΘΟΓΡΑΦΙΑ

Ἡ Δόμνα Ἀθανάσοβα νάτη! Ὕστερα ἀπὸ σαράντα χρόνια ξενητειὰ στὸν Καύκασο ἔφθασε ἐδῶ στὴν Ἀθήνα ὁ ἴσκιος της, ὁ ἴσκιος τοῦ ὀνείρου, γιατὶ ὄνειρο ἦταν στὰ νειᾶτα της ἡ Δόμνα Ἀθανάσοβα. Δὲν ὑπάρχει ἡ Θράκη πιὰ νὰ γυρίση στὴν πατρίδα της, νὰ φιλήση τὸ χῶμα της, ν' ἀγκαλιάση τὸν κορμὸ τῆς μουριᾶς ποὺ φύτεψε παιδὶ μὲ τὸ χέρι της μπροστὰ στὴ σκάλα τοῦ σπιτιοῦ της. Ὅλα ἐκεῖ διαλύθηκαν, ὅλα σκόρπισαν, «σκομίσκαν» ὅπως λέγει ἡ κυρὰ παπαδιὰ τοῦ Παπαχριστόλδου. Ἔφθασε ἐδῶ παραμονὴ πρωτοχρονιᾶς μὲ τὸ μεγάλο κυπαρισσένιο παράστημά της, μὲ τ' ἀπομεινάρια τῆς ὠμορφιᾶς της, μὲ τὰ γερατειὰ στοὺς ὤμους της, μὲ τ' αὐλάκια ποὺ ἀφήνει ὁ καιρὸς καὶ τὰ πάθη στὸ πρόσωπό μας, στὸ μέτωπό μας, ποὺ ἰσκιώνει καὶ ὑποβαλμένο στὸ χρόνο σουρώνει ἀνεπανόρθωτα. Ὅμως ἔφθασε μὲ τὴν ἀγέραστη καλωσύνη της, μὲ τὴν ἀρχοντιά της, ποὺ — δῶρο θεϊκὸ — ἦταν στολισμένη ἀπὸ τὰ παιδικά της χρόνια, παιδούλα πανέμορφη καὶ λαχταριστή, ὅπως τὴ στόλιζε ἡ μάννα της στὴν ἀστροφεγγιὰ ὄξω κατὰ τὸ θρακικὸ τραγοῦδι:

Κάνεις τὸν ἥλιο πρόσωπο καὶ τὸ φεγγάρι στήθη
καὶ τὸν καθάριο αὐγερινὸ τὸν βάζῃς δαχτυλίδι
καὶ τοῦ κοράκου τὸ φτερὸ τὸ βάζεις ματοφρύδι
γραμματικὸς τὴν γύριψε καὶ ψάλτης θὰ τὴν πάρῃ.

. . . .

Ἔφθασε σὰν ἕνα καράβι τρικάταρτο κ' ἁρματωμένη μὲ τὰ ὡραιότερα στολίδια, ποὺ ὕστερα ἀπὸ τὴ μπόρα τὴ μαυροθαλασσίτικη, μὲ σπασμένα τὰ κατάρτια, μὲ τὰ πανιὰ κομμάτια κι' ὅλα τὰ σύνεργά του χαλαβρωμένα, μπαίνει στὸ λιμάνι τοῦ Πύργου τὸ ἄγριο, περήφανο, μά... τσακισμένο.

ΟΟΟΟΟ

Εἶχε ξενιτευτῆ πρωτοχρονιά. Ὁ τυχερὸς τῆς μοίρας της ἦρθε στὴ Θράκη ἀπὸ τοῦ Καυκάσου τὰ βουνὰ καὶ τὰ χιόνια, ὅπου τὸν χάϊδεψε ἡ μοῖρα καὶ τὸν εὐλόγησε ὁ Θεός. Πλούσιος καὶ γεμᾶτος νιᾶτα!

— Πᾶς, κόρη μου, τῆς εἶπε ὁ ἀψηλὸς σὰν δρῦ πατέρας της καὶ ὅμορφος σὰν ἔλατο, πᾶς, κόρη μου, στὴν ξενητειά, μακρυὰ ἔ στὴ Ρουσία; Πᾶς νὰ σὲ παντρέψουμε;

— Πάω, πατέρα, ἂν εἶνε τέτοιος ποὺ τὸν θέλω καὶ πλούσιος.

— Ὄχι δὲ θὰ πᾶς πουθενά, εἶπε ἡ μητέρα της ἡ Μαριγὼ τοῦ Ἀμπατζόγλου τοῦ Θανασοῦ. Γὼ τὸ παιδί μου δὲν τὸ δίνω ξενητειά, προσθεσε κυττώντας ἀγριεμένη τὸν Θανασό.

Καὶ ὅμως ὁ Θανασὸς τοῦ Ἀμπατζόγλου παραμονὴ πρωτοχρονιᾶς καβαλλικεύοντας τὸ ἄλογό του μέσα στὴν αὐλὴ τοῦ μεγάλου χανιοῦ του, χτύπησε τὸ καμιτσίκι του κάθε μέσα στὰ χιόνια, πηγαίνοντας νὰ φέρη τὸ γαμπρὸ ἀπὸ τὸ γειτονικὸ χωριὸ πρωτοχρονιάτικα, νὰ κόψουν τὴν πήττα καὶ νἀρραβωνιάσουν τὴ Δόμνα τὴν ὑπέρκαλλη, τὸν καθάριο αὐγερινό.

Καὶ ἡ χαρά της ἔγινε μὲ μεγαλόπρεπες γιορτές. Σφάχτηκε τὸ γουρούνι, ψήθηκαν γαλοποῦλες, ἔγιναν σαραγλιὰ καὶ μπακλαβάδες, γιορτάσθηκαν οἱ ἀρραβῶνες — σὰν στὸ θρακικὸ παραμῦθι τῆς βασιλοπούλας καὶ τῆς Δάφνης τῆς φτωχῆς, ποὺ ἔγινε βασιλοπούλα στὸ παλάτι — καὶ ἡ κόνα Ἀμπατζογλίνα ἡ Μαριγώ, ἔδωκε τὴν ἄδειά της, στόλισε τὴν κόρη της νύφη, τὴν τσεΐζωσε μὲ πλούσια προικιά, τοιμασμένα σὲ εἴκοσι δυὸ χρονιὲς — ὅσο τὸ ἄνθισμα τῆς Δόμνας — καὶ τὴν ἔστειλε μακρυὰ ξενητειά, πολὺ μακρυὰ στὸν Καύκασο, στὰ χιόνια καὶ τοὺς πάγους, στὰ πετρέλαια καὶ τὰ χαβιάρια, μὰ καὶ τὰ πλούτη τὰ πολλὰ — στὸν ἄλλον κόσμο! Γιὰ τὴ Θράκη ὁ Καύσος ἦταν ὁ ἄλλος κόσμος!

Ὁ Θανασὸς Ἀμπατζόγλου, περήφανος ἔστειλε τὴν κόρη του μακρυὰ παραδίνοντάς την στὸν ὑπέρκαλλο γαμπρό του—τὸν πλούσιο, τὸν χτηματία, τὸν πατριώτη—ποὺ ἔστηνε μὲ τὶς δωρεές του στὴ Θράκη καμπαναριὰ καὶ καμπάνες ρούσικες — καὶ στὸ πέρασμα σαράντα ἡμερῶν ἀφῆκε — σωστὸ γονάτισμα ἐλατιοῦ στὸ πελέκισμα τοῦ Χάρου ξυλοκόπου — τὴν πρόσκαιρη αὐτὴ ζωή, δολοφονημένος ἀπὸ τὰ φθονιάρικα λόγια τοῦ κόσμου, τῆς γειτονιᾶς, τῶν ἀνθρώπων, ποὺ ζηλοφθόνησαν τὸν ἄνθρωπο γιὰ τὴν τύχη τῆς κόρης του νὰ πάρη πλούσιο καὶ καλὸν ἄντρα, σκορπίζοντας λόγια σκεπαστὰ καὶ διαδόσεις γιὰ τὸ πούλημα τῆς κόρης σέναν ἄνθρωπο ἄγνωστο. Ὁ Θανασὸς Ἀμπατζόγλους χαιρέτησε τὴ ζωὴ πρὶν ἀκόμα χωνέψη τὴ χαρά του, ποὺ μὲ τὸ μόλυσμα τῆς κακολογιᾶς τοῦ ἐστάθη στὸ στῆθος καὶ τοῦ πλήγωσε ἀγιάτρευτα τὴν ψυχή.

ΟΟΟΟΟ

Ἡ Δόμνα Ἀθανάσοβα — ὅπως στὴν Ρωσσία τὴν ὠνόμαζαν μὲ τὸ πατρικό της ὄνομα — ἐπέρασε εὐτυχίες, ἔκαμε παιδιὰ πολλά, εἶδε ἀληθινὰ πλούτη, φόρεσε διαμαντένια δαχτυλίδια, κρέμασε κατάχρυσες ἁλυσσίδες ἀπὸ τὸ λαιμό, πέρασε βραχιόλια στὸν καρπὸ τῶν χεριῶν της, εἶδε ρολόγια διαμαντοστόλιστα, εἶδε θαμπερὰ καὶ φεγγερὰ σπάνια πετράδια, χάρηκε τὴ ζωὴ μὲ τὰ παιδιά της—κορίτσια ὑπέρκαλλα—ἔζησε ζωὴ ταξειδεύοντας πότε στὴν Πόλη, πότε στὰ Μπορζόμε— τοῦ Καυκάσου ἐξοχή—πότε στὴν Ἀθήνα, ὅπου ὠνειρεύθηκε νὰ μείνη παντοτεινὰ μὲ τὰ παιδιά της. Γιόρτασε πρωτοχρονιὲς εὐτυχισμένες, ἔκοψε πῆττες ξενίζοντας στὸ σπίτι της τοὺς ὀρφανοὺς τῆς ἡμέρας, φιλοξένησε, μοίρασε πλούτη, πάντρεψε κόρες, εἶδε τὴ ζωὴ μὲ ὅλες της τὶς λῦπες καὶ χαρές, ὥσπου ἔφτασε ἡ ὥρα ποὺ κόπηκε τὸ νῆμα αὐτὸ τῆς ζωῆς της. Ἡ μπόρα τῆς Ρωσσίας παρέσυρε κι αὐτὴν καὶ τὸ εἶναι της στοὺς δέκα ἀνέμους. Ἔμεινε κι' αὐτὴ ἕνας ἴσκιος ποὺ στεκόταν στὴν οὐρὰ ὧρες γιὰ νὰ πάρη ἕνα φούντι ψωμὶ μαῦρο, γιὰ νὰ χορτάση τὴν πεῖνα της. Ἐπέρασε πρωτοχρονιὲς μαῦρες μὲ τὄνειρο τῶν περασμένων, μὲ τὴν ἐλπίδα—τὴν ἀκατάλυτη ἐλπίδα τῶν ξεπεσμένων.

Ἀτσαλωμένη πέρασε χρόνια τώρα πολλὰ στὸν Καύκασο, δίχως πλέον τὴν ἁρμαθιὰ τῶν χρυσαφικῶν της, δίχως τὰ πλούτη της.

Δίχως τὰ πανάκριβα χαλιά της, μὲ τὰ παπούτσια της τρύπια, μὲ τὰ χέρια χωρὶς δακτυλίδια, μὲ τ' αὐτιὰ χωρὶς σκουλαρίκια, χωρὶς ἁλυσσίδες καὶ ρολόγια. Πιὸ εὐτυχισμένη, γιατὶ τὴν ἀπήλλαξε ὁ Θεὸς καὶ τὴν ἐλύτρωσε ἀπὸ τὸ φορτίο τόσου πλούτου καὶ τῆς φροντίδας. Τὸ μόνο ποὺ περισώζει ἀπ' ὅλο τὸ εἶναι της εἶνε ἡ βέρα τοῦ ἀντρός της — τοῦ πατέρα τῶν παιδιῶν της — ποὺ τῆς ἄφησαν παίρνοντας τὴν ἰδική της. Αὐτὴν προτίμησε νἄχῃ ὡς μόνη γλυκειὰ ἀνάμνησι τῆς ζωῆς τοῦ Καυκάσου.

Καὶ μέσα στὴ φυλακὴ τοῦ δωματίου της καὶ μέσα στὴν ἀληθινὴ φυλακὴ τοῦ Καυκάσου δὲν ξεχνοῦσε τὴν πρωτοχρονιὰ τοῦ γάμου της καὶ τοῦ ταξειδιοῦ της γιὰ τὴν πλούσια γῆ, γιὰ τὸν μακρυνὸ τόπο, ποὺ τὸν σκεπάζουν τὰ χιόνια, ποὺ τὸν δόξασε ἡ μυθολογία, ποὺ τὸν ἐχόρτασε στὰ σαράντα χρόνια τῆς ξενητειᾶς της. Ἡ καταλυμένη της εὐτυχία δὲν τὴν συγκινεῖ. Οὔτε τὰ χαμένα της πλούτη, οὔτε τ' ἀπέραντά της σπίτια, οὔτε τὰ ἄλλα ἀγαθά, ποὺ σὰν τὄνειρο χάθηκαν μέσα ἀπὸ τὰ χέρια της.

Ποθοῦσε ἀπὸ τὰ χρόνια τὴν ἥσυχη γωνιὰ τῆς Θράκης, λαχτάρισε τὸ σπίτι τοῦ πατέρα της. Ὠνειρεύθηκε τὸ μπαλκόνι, ποὺ καθισμένη—παιδούλα ὠνειρεμένη—σεργιάνιζε ἀπὸ κεῖ τὸν μακρυνὸ καὶ ἀτελείωτο κάμπο τῆς Θράκης ποὺ εἴτε χιονισμένος τοὺς ἔξη μῆνες εἴτε ἀνθισμένος καὶ καταπράσινος, ἦταν πάντα ὡραῖος καὶ λαχταριστὸς μὲ τὰ πολλὰ καὶ ὡραῖα ποτάμια της. Ποθοῦσε μὲ τὰ παιδιά της ὅλα ἀγκαλιὰ ἕνα δωμάτιο κεῖ μέσα νὰ ζεσταθῆ μὲ τὴν ἀγάπη, τὰ γλυκόλογα, μὲ τὰ χαμόγελα.

Ὅμως ἡ Θράκη δὲν ὑπάρχει γι' αὐτήν, γιὰ ὅλους. Εἶνε τουρκοπατημένη μονάχα καὶ σιωπηλή. Τίποτε πιὰ δὲ θυμίζει τὰ περασμένα εὐτυχισμένα χρόνια. Οὔτε τὰ κάστρα τῆς Ἀνδριανοῦς, οὔτε τῆς Βυζίης τὰ βυζαντινὰ ἀπομεινάρια, οὔτε τοῦ Σκοπέλου τὰ φρούρια μιλᾶν καὶ ἱστοροῦν τίποτε. Ὅλα σιωποῦν καὶ βάρβαρα ἀκούονται μιλήματα παντοῦ.

Ποῦ λοιπὸν νὰ καταφύγῃ; Ποῦ νὰ ριχτῆ ἀποδιωχμένη ἀπὸ τὴ μοῖρα. Ὁ Καύκασος τὴν ἐξέρασε σὰ φίδι, ὅπως ὅλους ὅσοι ἄλλοτε ἐπλουτοῦσαν μὲ τὴν τίμια δουλεψή τους.

Γυμνή, τραχυλισμένη ἡ Δόμνα Ἀθανάσοβα ἔσυρε στὸν τόπο ποὺ ἄλλοτε εὐτυχισμένη ἐγνώρισε καὶ τώρα εἶχε καὶ παιδιὰ νὰ δουλεύουν, ἔσυρε ἴσκιος αὐτὴ τῶν περασμένων, ἀψηλὴ καὶ ἰσκιούμενη σὰ τὸν πατέρα δρῦ καὶ ἔλατο, μὲ τὸ μέτωπο αὐλακωμένο, μὲ τὰ μάγουλα ρυτιδωμένα, μὲ τὰ δόντια λειψά, μὰ ὑπερήφανη καὶ ἀλύγιστη, μὲ τὴν καρδιὰ γαλήνια—σὰν ὅλα γλυκὰ νὰ πέρασαν ἀπὸ πάνω της, σὰν χάδι φτεροῦ—μὲ τὴ θυμοσοφία καὶ τὴ σκέψι ὥριμη γιὰ τὴ μηδαμινότητα τοῦ πρόσκαιρου αὐτοῦ κόσμου, καί, ἔφτασε κοντὰ στὰ παιδιά της παραμονὴ πρωτοχρονιᾶς, σὰ στοργικὴ μάννα, νὰ τὰ πάρῃ κάτω ἀπὸ τὶς φτεροῦγες της, μέσα στὴν ἀγκαλιά της, νὰ τὰ ζεστάνῃ, νὰ τὰ χαϊδέψῃ, νὰ τὰ χαρῇ.

Ἦρθε νὰ κόψῃ τὴν φτωχειὰ τώρα πήττα τῆς πρωτοχρονιᾶς μὲ τὴ θύμησι τῶν περασμένων, νὰ εὐχηθῇ νὰ πῇ τὸν καλὸ λόγο.

Ἡ Ἀθήνα δὲν ἔχει χιόνια ἕνα μπόγι, δὲν ἔχει πάγους, δὲν ἔχει βορηᾶδες ἀδάμαστους. Δὲ θυμίζει τὸ τοπίο της τίποτε ἀπὸ τὴ Μόσχα καὶ τὸ Βακοῦ καὶ τοῦ Καυκάσου τ' ἀπέραντα βουνά. Ὅμως χύνει τὸ μόσχο τῆς γαλήνης στὴν ψυχὴ τῆς Δόμνας Ἀθανάσοβας, χύνει τὴν αἰωνία ἄνοιξι τῶν αἰσθημάτων, μοσχομυρίζει καλωσύνη, ἁπλότητα, γαλήνη, εὐτυχία.

— Θεέ μου, τί εὐτυχία! ψιθυρίζει. Θεέ μου, τί εὐτυχία!

Σφίγγει τὰ μισὰ παιδιά της ἐδῶ καὶ νοερὰ σφίγγει καὶ τἆλλα μισὰ ποὺ ἀφῆκε στὰ περσικὰ ὀροπέδια τῆς Τεχεράνης. Ὡς τώρα χάϊδευε ἐκεῖνα, τώρα καμαρώνει τοῦτα, πτωχή, μὰ εὐτυχισμένη.

Δώδεκα μέρες ταξείδεψε νὰ φθάσῃ παραμονὴ πρωτοχρονιᾶς περνώντας βουνά, ποτάμια, ἐρήμους τόπους, πολιτεῖες μεγάλες καὶ τόπους παραμυθένιους.

Καὶ σήμερα παραμονὴ ζύμωσε μιὰ πήττα κατὰ τὸ παληὸ τῆς Θράκης ἔθιμο καὶ βάζοντας τὴ φτωχὴ μισὴ δραχμή, θυμᾶται τὰ χρυσᾶ φλουριὰ τῆς γιαγιᾶς της ἢ τὰ δικά της χρυσᾶ ρούβλια, ποὺ ἔβαζε στὴν πήττα της σαράντα χρόνια.

— Εὐτυχισμένος ὁ καινούργιος χρόνος, παιδιά μου, εὐτυχισμένος! Ἡ εὐτυχία δὲν εἶνε τὰ πλούτη, ποὺ μᾶς γλύτωσαν ἀπ' αὐτὰ οἱ μπολσεβῖκοι, εὐτυχία εἶνε ἡ ἀγάπη, ἡ ζεστασιὰ τῆς ψυχῆς, λέει καὶ ξαναλέει.

Ἡ Δόμνα Ἀθανάσοβα ἐλπίζει τὸ 1936 νἆνε εὐτυχισμένο μὲ τὴν ἀληθινὴ εὐτυχία!

Π. ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

σώσῃ τὴν Ἑλλάδα μὲ ἀναγκαστικοὺς νόμους.

Ἀποκαθίσταται ὁ κ. Παναγιωτᾶκος διοριζόμενος ἐπόπτης εἰς τὰ Νέα Σφαγεῖα.

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ. — Πλησιάζει τὸ νέον ἔτος. Ὁ κ. Τσαλδάρης παραγγέλλει νὰ τὸν ἐξυπνήσουν ἐγκαίρως διὰ νὰ μεταβῇ εἰς τὴν τελετὴν τῆς πρώτης τοῦ ἔτους εἰς τὴν Μητρόπολιν. Οἱ Ἰταλοὶ προχωροῦν ραγδαίως. Ἀναγγέλλουν κυκλωτικὴν κίνησιν πέριξ τοῦ κ. Μουσσολίνι, ὁ ὁποῖος φαίνεται ὅτι τὰ ἔχει σκοῦρα. Ἐν τούτοις συλλέγει τὰ παλαιὰ παιγνίδια τῶν Ἰταλοπαίδων διὰ νὰ περνᾷ τὸν καιρόν του.

Ὁ κ. Δεμερτζῆς καταθέτει τὴν ἐντολὴν καὶ δὲν σχηματίζει πλέον κυβέρνησιν. Περιέρχεται οὕτω ὁ τόπος εἰς ἀκυβερνησίαν καὶ ἐπειδὴ ὁ κ. Σχινᾶς εἶνε ἀπησχολημένος μὲ τὴν χώνευσιν μερικῶν ἑκατομμυρίων δίδεται ἐντολὴ εἰς τὸν Καζαμίαν νὰ σχηματίσῃ κυβέρνησιν, ὁ ὁποῖος πείθεται οὕτω καὶ σταματᾷ τὴν πολυλογίαν του.

Ὁ Καζαμίας

Καὶ διὰ τὴν ἀντιγραφὴν

Δ. ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ

ΣΕΛΙΔΕΣ ΓΙΑ ΤΑ

ΑΠ' ΤΟ

Ἀκούραστη ἡ κυρία Π. Σ. Δέλτα προσθέτει εἰς τὸ πλούσιον καὶ γόνιμον ἔργον της ἕνα νέον βιβλίον ποὺ ἐκυκλοφόρησε κατ' αὐτὰς ὑπὸ τὸν τίτλον «Παιδικὲς σελίδες», «Ὁ Μάγκας». Ὁ Μάγκας εἶνε ἕνα σκυλάκι, ἕνα φὸξ-τέρριε ποὺ παρατηρεῖ καὶ μελετᾷ τοὺς ἀνθρώπους, τοὺς νοιώθει, τοὺς κρίνει, τοὺς ἀγαπᾷ, τοὺς συμπαθεῖ εἴτε τοὺς ἀντιπαθεῖ καὶ τοὺς περιγράφει. Ζῇ μέσα σ' ἕνα πλουσιόσπιτον εἰς τὴν ἀτμόσφαιραν τῆς ἀριστοκρατίας, γνωρίζει τὸ περιβάλλον, σπουδάζει καὶ ἐκφράζει τὰς σκέψεις του καὶ τὰς ἐντυπώσεις του μὲ μίαν ἀφέλειαν, δροσιάν, ἄφθονον χιοῦμορ ποὺ κάμνουν τὸ βιβλίον γοητευτικὸν εἰς κάθε σελίδα του. Εἶνε σὰν ἕνα θελκτικὸ παραμῦθι ἡ ἀφήγησις αὐτὴ τοῦ πιστοῦ καὶ ἔξυπνου ζώου μέσα εἰς τὴν ὁποίαν ὁμιλοῦν καὶ τὰ ἄλλα ζῶα ἀλλὰ κανένα ἀπὸ αὐτὰ δὲν βγαίνει ἀπὸ τὸν τύπον του. Εἶνε γραμμένον διὰ τοὺς Ἑλληνόπαιδας τοὺς ὁποίους θέλει νὰ διδάξῃ, νὰ ποδηγετήσῃ, νὰ κατευθύνῃ, χωρὶς ἡ προσπάθεια αὐτὴ νὰ φαίνεται πουθενὰ χτυπητὴ κι' ἐνοχλητική. Ὁμιλεῖ ὁ σκύλλος, ὁμιλοῦν τὰ πράγματα, ὁ παραμυθένιος κόσμος μένει πάντοτε εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν καὶ τὸ ἀποτέλεσμα κατασταλάζει εἰς τὴν σκέψιν καὶ τὴν ψυχὴν τοῦ ἀναγνώστου. Πρᾶγμα ποὺ ἀποτελεῖ τὴν μεγάλην ἀξίαν τοῦ βιβλίου, ποὺ διδάσκει δίχως νὰ κουράζῃ, ἐμποτίζει μὲ ἰδέες δίχως νὰ παίρνῃ ἀκαδημαϊκὸν ξηρὸν ὕφος. Ἀλλ' ὁ ἀναγνώστης θὰ κρίνῃ μόνος του ἀπὸ τὸ κατωτέρω κεφάλαιον ποὺ ἀναδημοσιεύομεν:

Περάσαμε ἀπὸ διαφόρους δρόμους στενούς, στραβούς, ὅλο Ἀραπιὰ καὶ βρῶμα. Περνώντας ἔβλεπα κάτι παραδρόμους, ἀκόμα πιὸ στενοὺς καὶ στραβούς, μὲ χαμηλώστενες, μαυρισμένες ἀπὸ τὴν κάπνα πόρτες, ὅπου κάθουνταν στὸ χῶμα οἱ Ἀραπίνες, κι' ἔπαιζαν ἀραπάκια καὶ μπαινόβγαιναν κότες καὶ περιδιάβαζαν περι-

---

Τὸ πλουσιώτερο εἰς ...
εἰς ἐλεύθερον ἀνθ...
νικὸ νερό. Ξ...
νειώνει τ...
Πεσι...

ΑΘΗΝΑΪΚΑ ΝΕΑ» 'Εσπέρα Πέμπτης 2 'Ιανουαρίου 1936

Π. ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

ΓΥΡΙΣΜΟΣ ΤΗΝ ΠΡΩΤΟΧΡΟΝΙΑ

ΘΡΑΚΙΚΗ ΗΘΟΓΡΑΦΙΑ

'Η Δόμνα 'Αθανάσοβα νάτη! "Υστερα ἀπὸ σαράντα χρόνια ξενητειὰ στὸν Καύκασο ἔφθασε ἐδῶ στὴν 'Αθήνα ὁ ἤσκιος της, ὁ ἤσκιος τοῦ ὀνείρου, γιατὶ ὄνειρο ἦταν στὰ νειᾶτα της ἡ Δόμνα 'Αθανάσοβα. Δὲν ὑπάρχει ἡ Θράκη πιὰ νὰ γυρίσῃ στὴν πατρίδα της, νὰ φιλήσῃ τὸ χῶμα της, ν' ἀγκαλιάσῃ τὸν κορμὸ τῆς μουριᾶς ποὺ φύτεψε παιδὶ μὲ τὸ χέρι της μπροστὰ στὴ σκάλα τοῦ σπιτιοῦ της. "Ολα ἐκεῖ διαλύθηκαν, ὅλα σκόρπισαν, «σκομίσκαν» ὅπως λέγει ἡ κυρὰ παπαδιὰ τοῦ Παπαχριστόλδου. "Εφθασε ἐδῶ παραμονὴ πρωτοχρονιᾶς μὲ τὸ μεγάλο κυπαρισσένιο παράστημά της, μὲ τ' ἀπομεινάρια τῆς ὠμορφιᾶς της, μὲ τὰ γεράτειὰ στοὺς ὤμους της, μὲ τ' αὐλάκια ποὺ ἀφήνει ὁ καιρὸς καὶ τὰ πάθη στὸ πρόσωπό μας, στὸ μέτωπό μας, ποὺ ἡσκιώνει καὶ ὑποβαλμένο στὸ χρόνο σουφώνει ἀνεπανόρθωτα. "Ομως ἔφθασε μὲ τὴν ἀγέραστη καλωσύνη της, μὲ τὴν ἀρχοντιά της, ποὺ — δῶρο θεϊκὸ — ἦταν στολισμένη ἀπὸ τὰ παιδικά της χρόνια, παιδούλα πανέμορφη καὶ λαχταριστή, ὅπως τὴ στόλιζε ἡ μάννα της στὴν ἀστροφεγγιὰ ὄξω κατὰ τὸ θρακικὸ τραγοῦδι:

Κάνεις τὸν ἥλιο πρόσωπο καὶ τὸ φεγγάρι στήθη
καὶ τὸν καθάριο αὐγερινὸ τὸν βάζης δαχτυλίδι
καὶ τοῦ κοράκου τὸ φτερὸ τὸ βάζεις ματοφρύδι
γραμματικὸς τὴν γύριψε καὶ ψάλτης θὰ τὴν πάρῃ.

. . . .

"Εφθασε σὰν ἕνα καράβι τρικάταρτο κ' ἁρματωμένη μὲ τὰ ὡραιότερα στολίδια, ποὺ ὕστερα ἀπὸ τὴ μπόρα τὴ μαυροθαλασσίτικη, μὲ σπασμένα τὰ κατάρτια, μὲ τὰ πανιὰ κομμάτια κι' ὅλα τὰ σύνεργά του χαλαβρωμένα, μπαίνει στὸ λιμάνι τοῦ Πύργου τὸ ἄγριο, περήφανο, μά... τσακισμένο.

OOOOO

Εἶχε ξενιτευτῇ πρωτοχρονιά. 'Ο τυχερὸς τῆς μοίρας της ἦρθε στὴ Θράκη ἀπὸ τοῦ Καυκάσου τὰ βουνὰ καὶ τὰ χιόνια, ὅπου τὸν χάϊδεψε ἡ μοῖρα καὶ τὸν εὐλόγησε ὁ Θεός. Πλούσιος καὶ γεμᾶτος νιᾶτα!

— Πᾶς, κόρη μου, τῆς εἶπε ὁ ἀψηλὸς σὰν δρῦ πατέρας της καὶ ὄμορφος σὰν ἔλατο, πᾶς, κόρη μου, στὴν ξενητειά, μακρυὰ ἔ στὴ Ρουσία; Πᾶς νὰ σὲ παντρέψουμε;

— Πάω, πατέρα, ἂν εἶνε τέτοιος ποὺ τὸν θέλω καὶ πλούσιος.

— "Οχι δὲ θὰ πᾶς πουθενά, εἶπε ἡ μητέρα της ἡ Μαριγὼ τοῦ 'Αμπατζόγλου τοῦ Θανασοῦ. Γώ τὸ παιδί μου δὲν τὸ δίνω ξενητειά, πρόσθεσε κυττώντας ἀγριεμένη τὸν Θανασό.

Καὶ ὅμως ὁ Θανασὸς τοῦ 'Αμπατζόγλου παραμονὴ πρωτοχρονιᾶς καβαλλικεύοντας τὸ ἄλογό του μέσα στὴν αὐλὴ τοῦ μεγάλου χανιοῦ του, χτύπησε τὸ καμιτσίκι του κέχαθη μέσα στὰ χιόνια, πηγαίνοντας νὰ φέρῃ τὸ γαμπρὸ ἀπὸ τὸ γειτονικὸ χωριὸ πρωτοχρονιάτικα, νὰ κόψουν τὴν πήττα καὶ ν' ἀρραβωνιάσουν τὴ Δόμνα τὴν ὑπέρκαλλη, τὸν καθάριο αὐγερινό.

Καὶ ἡ χαρά της ἔγινε μὲ μεγαλόπρεπες γιορτές. Σφάχτηκε τὸ γουρούνι, ψήθηκαν γαλοποῦλες, ἔγιναν σαραγλιὰ καὶ μπακλαβάδες, γιορτάσθηκαν οἱ ἀρραβῶνες — σὰν στὸ θρακικὸ παραμῦθι τῆς βασιλοποῦλας καὶ τῆς Δάφνης τῆς φτωχῆς, ποὺ ἔγινε βασιλοποῦλα στὸ παλάτι — καὶ ἡ κόνα 'Αμπατζογλίνα ἡ Μαριγώ, ἔδωκε τὴν ἄδειά της, στόλισε τὴν κόρη της νύφη, τὴν τσεΐζωσε μὲ πλούσια προικιά, τοιμασμένα σὲ εἴκοσι δυὸ χρονιὲς — ὅσο τὸ ἄνθισμα τῆς Δόμνας — καὶ τὴν ἔστειλε μακρυὰ ξενητειά, πολὺ μακρυὰ στὸν Καύκασο, στὰ χιόνια καὶ τοὺς πάγους, στὰ πετρέλαια καὶ τὰ χαβιάρια, μὰ καὶ τὰ πλούτη τὰ πολλὰ — στὸν ἄλλον κόσμο! Γιὰ τὴ Θράκη ὁ Καύκασος ἦταν ὁ ἄλλος κόσμος!

'Ο Θανασὸς 'Αμπατζόγλου, περήφανος ἔστειλε τὴν κόρη του μακρυὰ παραδίνοντάς την στὸν ὑπέρκαλλο γαμπρό του—τὸν πλούσιο, τὸν χτηματία, τὸν πατριώτη—ποὺ ἔστηνε μὲ τὶς δωρεές του στὴ Θράκη καμπαναριὰ καὶ καμπάνες ρούσικες — καὶ στὸ πέρασμα σαράντα ἡμερῶν ἀφῆκε — σωστὸ γονάτισμα ἐλατιοῦ στὸ πελέκισμα τοῦ Χάρου ξυλοκόπου — τὴν πρόσκαιρη αὐτὴ ζωή, δολοφονημένος ἀπὸ τὰ φθονιάρικα λόγια τοῦ κόσμου, τῆς γειτονιᾶς, τῶν ἀνθρώπων, ποὺ ζηλοφθόνησαν τὸν ἄνθρωπο γιὰ τὴν τύχη τῆς κόρης του νὰ πάρῃ πλούσιο καὶ καλὸν ἄντρα, σκορπίζοντας λόγια σκεπαστὰ καὶ διαδόσεις γιὰ τὸ πούλημα τῆς κόρης σέναν ἄνθρωπο ἄγνωστο. 'Ο Θανασὸς 'Αμπατζόγλους χαιρέτησε τὴ ζωὴ πρὶν ἀκόμα χωνέψῃ τὴ χαρά του, ποὺ μὲ τὸ μόλυσμα τῆς κακολογιᾶς τοῦ ἐστάθη στὸ στῆθος καὶ τοῦ πλήγωσε ἀγιάτρευτα τὴν ψυχή.

OOOOO

'Η Δόμνα 'Αθανάσοβα — ὅπως στὴν Ρωσσία τὴν ὠνόμαζαν μὲ τὸ πατρικό της ὄνομα — ἐπέρασε εὐτυχίες, ἔκαμε παιδιὰ πολλά, εἶδε ἀληθινὰ πλούτη, φόρεσε διαμαντένια δαχτυλίδια, κρέμασε κατάχρυσες ἀλυσσίδες ἀπὸ τὸ λαιμό, πέρασε βραχιόλια στὸν καρπὸ τῶν χεριῶν της, εἶδε ρολόγια διαμαντοστόλιστα, εἶδε θαμπερὰ καὶ φεγγερὰ σπάνια πετράδια, χάρηκε τὴ ζωὴ μὲ τὰ παιδιά της—κορίτσια ὑπέρκαλλα—ἔζησε ζωὴ ταξειδεύοντας πότε στὴν Πόλι, πότε στὸ Μπορζόμε—τοῦ Καυκάσου ἐξοχή—πότε στὴν 'Αθήνα, ὅπου ὠνειρεύθηκε νὰ μείνη παντοτεινὰ μὲ τὰ παιδιά της. Γιόρτασε πρωτοχρονιὲς εὐτυχισμένες, ἔχοντας πῆττες ξενίζοντας στὸ σπίτι της τοὺς ὀρφανοὺς τῆς ἡμέρας, [illegible] πλούτη, [illegible] κόρες, εἶδε τὴ ζωὴ μὲ ὅλες της τὶς λύπες καὶ χαρές, ὥσπου ἔφτασε ἡ ὥρα ποὺ κόπηκε τόνειρο αὐτὸ τῆς ζωῆς της. 'Η μπόρα τῆς Ρωσσίας παρέσυρε κι' αὐτὴν καὶ τὸ εἶναι της στοὺς δέκα ἀνέμους. "Εμεινε κι' αὐτὴ ἕνας ἤσκιος ποὺ στεκόντανε στὴν οὐρὰ ὧρες γιὰ νὰ πάρῃ ἕνα φούντι ψωμὶ μαῦρο, γιὰ νὰ χορτάσῃ τὴν πεῖνα της. 'Επέρασε πρωτοχρονιὲς μαῦρες μὲ τὄνειρο τῶν περασμένων, μὲ τὴν ἐλπίδα—τὴν ἀκατάλυτη ἐλπίδα τῶν ξεπεσμένων.

'Ατσαλωμένη πέρασε χρόνια τώρα πολλὰ στὸν Καύκασο, δίχως πλέον τὴν ἀρμαθιὰ τῶν χρυσαφικῶν της, δίχως τὰ πλούτη της.

Δίχως τὰ πανάκριβα χαλιά της, μὲ τὰ παπούτσια της τρύπια, μὲ τὰ χέρια χωρὶς δακτυλίδια, μὲ τ' αὐτιὰ χωρὶς σκουλαρίκια, χωρὶς ἀλυσσίδες καὶ ρολόγια. Πιὸ εὐτυχισμένη, γιατὶ τὴν ἀπήλλαξε ὁ Θεὸς καὶ τὴν ἐλύτρωσε ἀπὸ τὸ φορτίο τόσου πλούτου καὶ τῆς φροντίδας. Τὸ μόνο ποὺ περισώζει ἀπ' ὅλο τὸ εἶναι της εἶνε ἡ βέρα τοῦ ἀντρός της — τοῦ πατέρα τῶν παιδιῶν της — ποὺ τῆς ἄφησαν παίρνοντας τὴν ἰδική της. Αὐτὴν προτίμησε νἄχῃ ὡς μόνη γλυκειὰ ἀνάμνησι τῆς ζωῆς τοῦ Καυκάσου.

Καὶ μέσα στὴ φυλακὴ τοῦ δωματίου της καὶ μέσα στὴν ἀληθινὴ φυλακὴ τοῦ Καυκάσου δὲν ξεχνοῦσε τὴν πρωτοχρονιὰ τοῦ γάμου της καὶ τοῦ ταξειδιοῦ της γιὰ τὴν πλούσια γῆ, γιὰ τὸν μακρυνὸ τόπο, ποὺ τὸν σκεπάζουν τὰ χιόνια, ποὺ τὸν δόξασε ἡ μυθολογία, ποὺ τὸν ἐχόρτασε στὰ σαράντα χρόνια τῆς ξενητειᾶς της. 'Η καταλυμένη της εὐτυχία δὲν τὴν συγκινεῖ. Οὔτε τὰ χαμένα της πλούτη, οὔτε τ' ἀπέραντά της σπίτια, οὔτε τὰ ἄλλα ἀγαθά, ποὺ σὰν τὄνειρο χάθηκαν μέσα ἀπὸ τὰ χέρια της.

Ποθοῦσε ἀπὸ τὰ χρόνια τὴν ἥσυχη γωνιὰ τῆς Θράκης, λαχτάρισε τὸ σπίτι τοῦ πατέρα της. 'Ωνειρεύθηκε τὸ μπαλκόνι, ποὺ καθισμένη—παιδούλα ὠνειρεμένη—σεργιάνιζε ἀπὸ κεῖ τὸν μακρυνὸ καὶ ἀτελείωτο κάμπο τῆς Θράκης ποὺ εἴτε χιονισμένος τοὺς ἕξη μῆνες εἴτε ἀνθισμένος καὶ καταπράσινος, ἦταν πάντα ὡραῖος καὶ λαχταριστὸς μὲ τὰ πολλὰ καὶ ὡραῖα ποτάμια της. Ποθοῦσε μὲ τὰ παιδιά της ὅλα ἀγκαλιὰ ἕνα δωμάτιο κεῖ μέσα νὰ ζεσταθῇ μὲ τὴν ἀγάπη, τὰ γλυκόλογα, μὲ τὰ χαμόγελα.

"Ομως ἡ Θράκη δὲν ὑπάρχει γι' αὐτήν, γιὰ ὅλους. Εἶνε τουρκοπατημένη μονάχα καὶ σιωπηλή. Τίποτε πιὰ δὲ θυμίζει τὰ περασμένα εὐτυχισμένα χρόνια. Οὔτε τὰ κάστρα τῆς 'Ανδριανοῦς, οὔτε τῆς Βυζίης τὰ βυζαντινὰ ἀπομεινάρια, οὔτε τοῦ Σκοπέλου τὰ φρούρια μιλᾶν καὶ ἱστοροῦν τίποτε. "Ολα σιωποῦν καὶ βάρβαρα ἀκούονται μιλήματα παντοῦ.

νὰ ριχτῇ ἀποδιωχμένη ἀπὸ τὴ μοῖρα. 'Ο Καύκασος τὴν ἐξέρασε σὰ φίδι, ὅπως ὅλους ὅσοι ἄλλοτε ἐπλουτοῦσαν μὲ τὴν τίμια δούλεψή τους.

Γυμνή, τραχυλισμένη ἡ Δόμνα 'Αθανάσοβα ἔσυρε στὸν τόπο ποὺ ἄλλοτε εὐτυχισμένη ἐγνώρισε καὶ τώρα εἶχε καὶ παιδιὰ νὰ δουλεύουν, ἔσυρε ἴσκιος αὐτὴ τῶν περασμένων, ἀψηλὴ καὶ ἰσκιούμενη σὰ τὸν πατέρα δρῦ καὶ ἔλατο, μὲ τὸ μέτωπο αὐλακωμένο, μὲ τὰ μάγουλα ρυτιδωμένα, μὲ τὰ δόντια λειψά, μὰ ὑπερήφανη καὶ ἀλύγιστη, μὲ τὴν καρδιὰ γαλήνια—σὰν ὅλα γλυκὰ νὰ πέρασαν ἀπὸ πάνω της, σὰν χάδι φτεροῦ—μὲ τὴ θυμοσοφία καὶ τὴ σκέψι ὥριμη γιὰ τὴ μηδαμινότητα τοῦ πρόσκαιρου αὐτοῦ κόσμου, καί, ἔφτασε κοντὰ στὰ παιδιά της παραμονὴ πρωτοχρονιᾶς, σὰ στοργικὴ μάννα, νὰ τὰ πάρῃ κάτω ἀπὸ τὶς φτεροῦγες της, μέσα στὴν ἀγκαλιά της, νὰ τὰ ζεστάνῃ, νὰ τὰ χαϊδέψῃ, νὰ τὰ χαρῇ.

"Ηρθε νὰ κόψῃ τὴν φτωχειὰ τώρα πήττα τῆς πρωτοχρονιᾶς μὲ τὴ θύμησι τῶν περασμένων, νὰ εὐχηθῇ νὰ πῇ τὸν καλὸ λόγο.

'Η 'Αθήνα δὲν ἔχει χιόνια ἕνα μπόγι, δὲν ἔχει πάγους, δὲν ἔχει βορηᾶδες ἀδάμαστους. Δὲ θυμίζει τὸ τοπίο της τίποτε ἀπὸ τὴ Μόσχα καὶ τὸ Βακοῦ καὶ τοῦ Καυκάσου τ' ἀπέραντα βουνά. "Ομως χύνει τὸ μόσχο τῆς γαλήνης στὴν ψυχὴ τῆς Δόμνας 'Αθανάσοβας, χύνει τὴν αἰωνία ἄνοιξι τῶν αἰσθημάτων, μοσχομυρίζει καλωσύνη, ἁπλότητα, γαλήνη, εὐτυχία.

— Θεέ μου, τί εὐτυχία! ψιθυρίζει. Θεέ μου, τί εὐτυχία!

Σφίγγει τὰ μισὰ παιδιά της ἐδῶ καὶ νοερὰ σφίγγει καὶ τἆλλα μισὰ ποὺ ἀφῆκε στὰ περσικὰ ὀροπέδια τῆς Τεχεράνης. "Ως τώρα χάϊδευε ἐκεῖνα, τώρα καμαρώνει τοῦτα, πτωχή, μὰ εὐτυχισμένη.

Δώδεκα μέρες ταξείδεψε νὰ φθάσῃ παραμονὴ πρωτοχρονιᾶς περνώντας βουνά, ποτάμια, ἔρημους τόπους, πολιτεῖες μεγάλες καὶ τόπους παραμυθένιους.

Καὶ σήμερα παραμονὴ ζύμωσε μιὰ πήττα κατὰ τὸ παληὸ τῆς Θράκης ἔθιμο καὶ βάζοντας τὴ φτωχὴ μισὴ δραχμή, θυμᾶται τὰ χρυσᾶ φλουριὰ τῆς γιαγιᾶς της ἢ τὰ δικά της χρυσᾶ ρούβλια, ποὺ ἔβαζε στὴν πήττα της σαράντα χρόνια.

— Εὐτυχισμένος ὁ καινούργιος χρόνος, παιδιά μου, εὐτυχισμένος! 'Η εὐτυχία δὲν εἶνε τὰ πλούτη, ποὺ μᾶς γλύτωσαν ἀπ' αὐτὰ οἱ μπολσεβῖκοι, εὐτυχία εἶνε ἡ ἀγάπη, ἡ ζεστασιὰ τῆς ψυχῆς, λέει καὶ ξαναλέει.

'Η Δόμνα 'Αθανάσοβα ἐλπίζει τὸ 1936 νἆνε εὐτυχισμένο μὲ τὴν ἀληθινὴ εὐτυχία!

Π. ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

[illegible] ...σώσῃ τὴν 'Ελλάδα μὲ ἀναγκαστι[illegible] ...οὺς νόμους.

[illegible] 'Αποκαθίσταται ὁ κ. Παναγιω[illegible] ...ς διοριζόμενος ἐπόπτης εἰς [illegible] ...α Σφαγεῖα.

[illegible] ...ΚΕΜΒΡΙΟΣ. — Πλησιάζει [illegible] ...ἔτος. 'Ο κ. Τσαλδάρης πα[illegible] ...ι νὰ τὸν ἐξυπνήσουν ἐγ[illegible] ...ὰ νὰ μεταβῇ εἰς τὴν τε[illegible] ...πρώτης τοῦ ἔτους εἰς [illegible] ...λιν. Οἱ 'Ιταλοὶ προ[illegible] ...αίως. 'Αναγγέλλουν [illegible] ...νησιν πέριξ τοῦ κ. [illegible] ...ποῖος φαίνεται ὅ[illegible] ...οα. 'Εν τούτοις [illegible] ...αιὰ παιγνίδια [illegible] διὰ νὰ περνᾷ [illegible]

[illegible] ...αταθέτει τὴν [illegible] ...τίζει πλέον [illegible] ...ι οὕτω ὁ [illegible] καὶ ἐπει[illegible] ...χολημέ[illegible] ...ῶν ἑκα[illegible] ...ς τὸν [illegible] ...έρνη[illegible] καὶ [illegible]

[illegible] 'Ελλη[illegible] νὰ διδ[illegible] τευθύνη[illegible] τὴ νὰ [illegible] κι' ἐνοχ[illegible] ὁμιλοῦν [illegible] θένιος κ[illegible] τὴν πρώτη[illegible] τέλεσμα κ[illegible] σκέψιν καὶ [illegible] γνώστου. Π[illegible] τὴν μεγάλην [illegible] ποὺ διδάσκει [illegible] ἐμποτίζει μὲ ἰδε[illegible] ...η ἀκαδημαϊκὸν [illegible] ὁ ἀναγνώστης θὰ [illegible] ἀπὸ τὸ κατωτέρω [illegible] ἀναδημοσιεύομεν:

Περάσαμε ἀπὸ δι[illegible] ...μους στενούς, στραβο[illegible] ...ραπιὰ καὶ βρῶμα. Περ[illegible] ...βλεπα κάτι παραδρόμου[illegible] πιὸ στενοὺς καὶ στραβούς, [illegible] ...μηλώστενες, μαυρισμένες [illegible] τὴν λύδα πόρτες, ὅπου κάθο[illegible] στὸ χῶμα οἱ 'Αραπίνες, κι' ἐ[illegible] ...ζαν ἀραπάκια καὶ μπαινόβγ[illegible] ...ναν κότες καὶ περιδιάβαζαν περι[illegible]

Τὸ πλουσιώτερο εἰς ρ[illegible] εἰς ἐλεύθερον ἀνθρ[illegible] νικὸ νερό. Ξε[illegible] νειώνει τὸν [illegible] Πεσμ[illegible]